

Lietuvos Respublikos
susisiekimo ministerijai

2019-03-13 Nr. 2
Į 2019-03-07 Nr. 2-2001

Kopija:
Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai
Lietuvos Respublikos Seimo Ekonomikos komitetui

Teikiame pastabas dėl Susisiekimo ministerijos pateiktų teisės aktų projektų.

Pirmiausia norime atkreipti dėmesį, kad teisės aktai yra priimami skubos tvarka – projektai pateikti 2019 m. kovo 7 d., o numatomas nutarimų įsigaliojimas 2019 m. balandžio 1 d., tai yra suteikiamas minimalus terminas teikti pastabas ir galbūt diskutuoti su rinkos dalyviais dėl šių esminių geležinkelių rinką Lietuvoje reglamentuojančių dokumentų.

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 19 d. nutarimo Nr. 610 „Dėl užmokesčio už minimalųjį prieigos paketą apskaičiavimo ir skelbimo, konkretios geležinkelio įmonės (vežėjo) mokėtino užmokesčio už minimalųjį prieigos paketą dydžio apskaičiavimo ir mokėjimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ projektas (toliau - Nutarimas Nr. 610).

Siūlomos Nutarimo Nr. 610 24 ir 25 punktų redakcijos, nepanaikina galimybės AB „Lietuvos geležinkeliai“ piktnaudžiauti teisės aktų neapibrėžtumu ir nemokant avansinių įmokų sudaryti nevienodas konkurencines sąlygas kitoms geležinkelių įmonėms (vežėjams).

Valstybinio audito 2018 m. gruodžio 12 d. ataskaitoje Nr. VA-2018-P-20-1-12 „Viešosios geležinkelių infrastruktūros valdymas“¹ yra aiškiai konstatuojama, kad:

„47. Audito metu nustatyta, kad AB „Lietuvos geležinkeliai“ Keleivių ir Krovinių vežimo direkcijos privalomų avansinių įmokų nemoka ir joms nepanaikinama teisė tą mėnesį pasinaudoti paskirtais pajėgumais.“

„49. Toks geležinkelių transporto rinkos modelis, kai didžiausiam Lietuvoje keleivių ir krovinių vežėjui nereikia turėti apyvartinių lėšų mokant privalomas avansines įmokas už teisę pasinaudoti viešąja geležinkelių infrastruktūra, jam suteikia palankesnes sąlygas geležinkelių transporto rinkoje. Susisiekimo ministerija, aiškindama esamą situaciją, patvirtino, kad Keleivių ir Krovinių vežimo direkcijoms neturi būti sudarytos išskirtinės sąlygos dalyvauti rinkoje.“

Įvertinus šias išvadas yra visiškai nesuprantami Susisiekimo ministerijos teiginiai išdėstyti 2019-03-07 rašte Nr. 2-2001 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo projekto pateikimo išvadoms gauti“, kur teigiama, kad Nutarimo Nr. 610 tikslai „(2) užkirsti kelią pasinaudoti Užmokesčio taisyklių 25 punkte numatyta galimybe nuspręsti nepasinaudoti skirtais pajėgumais ir taip nemokėti 10 procentų apskaičiuotus užmokesčio už minimalųjį prieigos paketą dalies (traukinių eismo įmokos), atitinkamai piktnaudžiauti skirtais pajėgumais.“ Šie pakeitimai įveda papildomus

¹ <https://www.vkontrole.lt/failas.aspx?id=3936>

suvaržymus kitoms geležinkelių įmonėms (vežėjams), tačiau palieka galimybę AB „Lietuvos geležinkeliai“ ir toliau piktnaudžiauti užsakant maksimalų kiekį pajėgumų, taip dirbtinai geležinkelių infrastruktūrą padarant perpildytą ir nepaliekant pajėgumų kitoms geležinkelių įmonėms (vežėjams). Skirtingai nei kitos geležinkelių įmonės (vežėjai), nemokėdama avansinių įmokų AB „Lietuvos geležinkeliai“ niekuo nerizikuoja ir nepanaudodama užsakytų pajėgumų nepatiria jokių papildomų sąnaudų.

2. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 19 d. nutarimo Nr. 611 „Dėl viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumų skyrimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ projektas (toliau – Nutarimas Nr. 611).

2.1. 5 punkte siūloma nustatyti prievolę pareiškėjui nurodyti geležinkelio įmonę (vežėją), kuri naudosis jo prašomais pajėgumais. Prievolė nurodyti vežėją yra perteklinė, visiškai nesusijusi su pajėgumų skyrimu ir riboja pareiškėjo galimybes rinktis palankesnes sąlygas pasiūliusį vežėją, todėl siūlome šią nuostatą išbraukti, atitinkamai pakoreguojant 13 punktą.

2.2. Siūloma 12 punkto redakcija suteikia Lietuvos transporto saugos administracijai (toliau – Administracija) neproporcingai ilgus terminus administruojant atsisakytus pajėgumus:

- a) pareiškėjas gali atsisakyti pajėgumų likus 15 d. d. iki pajėgumų panaudojimo termino pradžios;
- b) Administracija per 10 d. d. priima sprendimą panaikinti atsisakytus pajėgumus;
- c) Administracija per 5 d. d. paskelbia apie laisvus pajėgumus.

Remiantis siūloma redakcija Administracijai suteikiamas 15 darbo dienų (10 d. d. (b) + 5 d. d. (c)) terminas priimti pajėgumų atsisakymą ir informuoti apie laisvus pajėgumus. Šis terminas sutampa su terminu, kai pareiškėjas gali atsisakyti pajėgumų (a) t. y. Administracija apie laisvus pajėgumus privalo informuoti tą pačią dieną, kaip pajėgumai atsilaisvina ir kitos geležinkelių įmonės (vežėjai) nesugebės pasinaudoti atsilaisvinusiais pajėgumais.

Atsižvelgiant į tai, kad šio proceso administravimas yra nesudėtingas ir nereikalauja didelių laiko sąnaudų, siūlome nustatyti 2 darbo dienų terminą Administracijai priimti sprendimą panaikinti atsisakytus pajėgumus (b) ir 1 darbo dienos terminą paskelbti apie laisvus pajėgumus (c), t. y. tokius terminus, kaip siūloma nustatyti 43 punkte.

Nutarimu Nr. 611 siūlome įpareigoti Administraciją skelbti aiškia susistemintą informaciją apie laisvus pajėgumus nurodant kiekvieno konkretaus sprendimo datą, sprendimo numerį, pajėgumų galiojimo laikotarpį. Šiuo metu Administracijos interneto tinklapyje skelbiama informacija yra nekonkreči, nenurodoma kada, kokie pajėgumai atsilaisvina, kokiam laikotarpiui, kada priimtas konkretus sprendimas, todėl informaciją galima bet kada pakeisti, taip neužkertant kelio manipuluoti laisvais pajėgumais.

2.3. Siūlome Nutarimą Nr. 611 papildyti nuostatomis, kad

- a) Administracija (arba Valdytojas) 9 mėnesiai iki tarnybinio traukinių tvarkaraščio įsigaliojimo savo interneto svetainėje paskelbia kiekvienos geležinkelio linijos pralaidumą.
- b) Administracija (arba Valdytojas) iki kiekvieno mėnesio 10 d. savo interneto svetainėje paskelbia ataskaitą apie praėjusį mėnesį faktiškai panaudotus pajėgumus kiekviename geležinkelio ruože.

Šios nuostatos reikalingos, kad pareiškėjai prašantys pajėgumų teikdami paraiškas galėtų įvertinti atskirų geležinkelio linijų pralaidumo galimybes, o gavę tarnybinio traukinių tvarkaraščio projektą

tinkamai galėtų dalyvauti paraiškų derinimo procedūrose, tai kartu užtikrintų pajėgumų panaudojimo kontrolę. Ši nuostata atitinka Direktyvos 2012/34 36 straipsnio reikalavimus.

Atitinkamai 23 punkte siūlome numatyti, kad pareiškėjams pateikimas pilnas tarnybinio traukinių tvarkaraščio projektas, o ne jo išrašas, nes pareiškėjai nematydami pilno tarnybinio traukinių tvarkaraščio projekto ir nežinodami kiekvienos linijos galimo pralaidumo 24 punkte nurodytų pastabų pateikti negalės.

2.4. Siūlomos 32 punkto nuostatos, kad pirmumą gauti geležinkelių infrastruktūros pajėgumus turi teisę tas vežėjas, kuris turi bendrąjį susitarimą, naudoja pajėgumus daugiau dienų ar planuoja daugiau važiavimų dar labiau apriboja privačių (nepriklausomų) vežėjų prieigą prie viešosios Lietuvos geležinkelių infrastruktūros. Remiantis šiomis nuostatomis, valstybės valdomas vežėjas, kuris šiuo metu užima 100 proc. rinkos visada turės prioritetą prieš kitus vežėjus, nes vykdo daugiau važiavimų. Be to veikdamas vienoje įmonėje ar įmonių grupėje su infrastruktūros valdytoju visada turės galimybę sudaryti bendrąjį susitarimą, taip įgydamas dar didesnę pirmumą gauti viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumus, tuo tarpu kai su privačiais (nepriklausomais) vežėjais tokį bendrąjį susitarimą išvis gali būti atsisakoma sudaryti. Įvertinus valstybinio audito išvadas AB „Lietuvos geležinkeliai“ ir toliau naudodamiesi šiomis nuostatomis galės užsisakyti maksimalų pajėgumų skaičių, o jų nepanaudojus nebus taikomos jokios sankcijos, todėl siūlome Taisyklių 32 punkte numatyti, kad pajėgumai yra skiriami tokiu eiliškumu:

- a) Tarptautinis keleivių vežimas;
- b) Vietinis keleivių vežimas;
- c) Tarptautinis krovinių vežimas;
- d) Vietinis krovinių vežimas.

Jei bet kurioje iš šių pozicijų paraiškų pateikiama daugiau, nei yra pajėgumų, pajėgumai visoms geležinkelio įmonėms (vežėjams) suteikiami proporcingai pagal tai kiek pajėgumų buvo prašoma paraiškoje. Tokiu principu skirstant pajėgumus būtų pilnai laikomasi Taisyklių 4 punkte nurodytų principų, bei Direktyvos 2012/34 39 straipsnio ir 42 straipsnio 2 punkto nuostatų.

70 punktą siūlome keisti, nustatant trumpesnius terminus paskutinės minutės paraiškų nagrinėjimui, t. y. viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojas paskutinės minutės paraišką išnagrinėja ir apie rezultatus praneša Inspekcijai ne vėliau kaip per 1 darbo dieną nuo šios paraiškos gavimo. Administracija sprendimą dėl pajėgumų skyrimo pagal paskutinės minutės paraišką turi priimti per 1 darbo dieną nuo viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo pranešimo gavimo. Siūloma paraiškų nagrinėjimo ir skyrimo terminą trumpinti, nes esamas 5 dienų terminas neatitinka rinkos situacijos, kur sprendimai turi būti priimami nedelsiant ir bet kokie laisvi pajėgumai turi būti operatyviai bei efektyviai panaudoti.

Atsižvelgiant į tai, kad išdėstyta, galime konstatuoti, kad Susisiekimo ministerijos pateikti teisės aktų projektai ne tik nesprendžia Valstybės audito ataskaitoje nurodytų esminių problemų bet dar labiau stiprina valstybės valdomo vežėjo – AB „Lietuvos geležinkeliai“ pozicijas ribodama kitų geležinkelių įmonių (vežėjų) patekimą į rinką.

Siekiant informuoti apie padėtį geležinkelių rinkoje ir užtikrinti reikiamą parlamentinę kontrolę, rašto kopija persiunčiama Lietuvos Respublikos Seimo Ekonomikos komitetui.

Pagarbiai,

Direktorius

Tomas Keršis